

Závěr

Smluvní pokuta i úrok z prodlení v praxi slouží jako velmi frekventované prostředky právního zajištění závazků, ačkoliv mají různý původ svého vzniku. Nárok na úrok z prodlení vzniká přímo ze zákona, naproti tomu smluvní pokutu si strany musí výslovně písemně ujednat. Úrok z prodlení je v našem právním řádu pojímán jako příslušenství pohledávky, kdežto smluvní pokuta je vedlejším ujednáním stran hlavního závazku a těší se tak větší samostatností.

Tato práce nejdříve v prvních dvou kapitolách vymezila pojem smluvní pokuty a úroků z prodlení. Část třetí poté podrobně porovnála oba tyto právní instituty a analyzovala jejich dopady v mnoha oblastech práva, nejen obchodního, ať už se jedná o promlčení, o prodlení s úhradou smluvní pokuty a úroků z prodlení, o rozdílné důsledky jejich nepřiměřené výše, o vztah k náhradě škody a k zavinění, či o odlišný režim zajištění zástavním právem nebo o procesně právní aspekty týkající se věcné příslušnosti soudů nebo placení soudního poplatku.

Závěrem lze shrnout, že přes všechny uvedené rozdíly oba tyto instituty patří k významným nástrojům zvýšení právní jistoty věřitele vůči dlužníkovi v obchodních i občanskoprávních vztazích a představují ve značné míře majetkové sankce postihující jednu a tutéž skutečnost – prodlení dlužníka se splněním peněžitého závazku, přestože smluvní pokuta může být sjednána pro případ porušení jakékoliv právní povinnosti, tedy i nepeněžité. Na úroky z prodlení můžeme vztáhnout i některé úvahy ohledně smluvní pokuty, a to pokud jde o jejich preventivní funkci, funkci uhrazovací i funkci sankční. I ony mají objektivní povahu a i ony jsou ve stejném smyslu akcesorické. Shodný je i osud obou institutů při postoupení pohledávky. Obě tyto sankce, pokud jsou uhrazené, lze rovněž v závazkových vztazích uznat jako výdaje vynaložené k dosažení, udržení a zajištění příjmů pro daňové účely a lze je tudíž jako náklady započítat do účetnictví a snížit tak daňový základ.

Co se týče souběhu smluvní pokuty a úroků z prodlení, z právní úpravy ani ze soudní judikatury nevyplývá, že by jeden institut nahrazoval druhý a jejich souběh je tudíž přípustný. Nárok na zaplacení úroku z prodlení je tak samostatným nárokem vedle nároku na zaplacení smluvní pokuty.

Tato práce rovněž vymezila pojmy, které mohou být se smluvní pokutou a úroky z prodlení zaměnitelné, jako je penále, poplatek z prodlení, pokuta, úrok a upozornila i na používání sankcí neoznačených vůbec a na jejich dopady. Práce zohlednila též názory de lege

ferendae a připravovaný návrh nového občanského zákoníku a v některých směrech i vliv práva Evropské Unie.

Poslední část práce stručně popsala úpravu smluvní pokuty a úroků z prodlení ve francouzském právu a upozorňuje na některé rozdíly. Právní úprava podle Code civil je více kasuistická, a zároveň i rigidnější a akcentuje na funkci náhrady škody. Na druhou stranu toto pojetí nezpůsobuje tolik interpretačních problémů jako převážně dispozitivní úprava smluvní pokuty.

V závěru lze říct, že právní úprava smluvní pokuty ve vztahu k úrokům z prodlení není zcela jednoznačná nejen po stránce obsahové, ale zejména po stránce terminologické. Tyto i jiné nejasnosti se pokusila vyřešit právě tato práce, i když vzhledem k různorodosti právních vztahů bude klíčovou roli vždy hrát judikatura. K vyjasnění celé této problematiky by pak mohlo též přispět sjednocení občanskoprávní a obchodněprávní úpravy v této oblasti, které má přinést nový občanský zákoník, a který se má stát jednotným a uceleným kodexem pro závazkové právo.